

TÁRCA

BENKE TAMÁS

Az MHGT Könyvtárának egykori Turul-sorozata a budai Krisztina Antikvárium árverésén

Az MHGT mostani könyvtáráról

Társaságunk 1989-es, hivatalos újjáalakulását követően, hosszú időn át nem rendelkezett könyvgyűjteménnyel. Az újraindulást követően már a hetedik elnökség lépett hivatalba, amikor a 2018. január 25-i elnökségi ülésen, a frissen megválasztott tisztségviselők között, szóba került az „MHGT Könyvtár” felállításának gondolata. Ezen az ülésen született határozat arról, hogy a Társaság székhelyén (Tagjaink számára hozzáférhető módon) könyvtár és irattár állítandó fel; melynek gyarapításáért, kezeléséért, leltározásáért, az elnökségi tagok felelősek.¹ A könyvtár felállítását különösen az elnök és pénztárnok szorgalmazta.

Dr. Pandula Attila, valamint dr. Péntekné Ungváry Mária (korábbi pénztárnok), ezen évben leadták kurrens elnöki és pénztárnoki iratanyagukat a Társaság részére; az elnöki iratok így székhelyünkre kerültek, ahol rendezésüket és közép szintű leltározásukat az új pénztárnok, valamint Gál János tagtársunk végezte el, 2018. július 26–27-én.² Ugyanekkor az elnök bizonyos könyveket és nyomtatványokat,³ amelyeket az MHGT működéséhez kapcsolódóan összegyűjtött, szintén beszállított a székhelyre, a megalakítandó könyvtár részére.

Az elnökség (ugyancsak az elnök javaslatára), 2018. november 29-i ülésén határozott arról, hogy „a Társaság Könyvtára számára megvásárolja a Tarsoly Kiadó által megjelentetett »Heraldika« c. kötetet, két példányban.”⁴ Ez volt az „első” könyvbeszerzés, melyet az MHGT pénztárából fedeztünk.

A kezdeményezés azonban eleinte nem hozott érdemi eredményt. Az ügy a 2019. április 12-i elnökségi ülést követően „vett lendületet”. Ezen az ülésen rövid, de emlékezetes vitában ütköztették véleményüket a könyvtár felállítását javasoló és ellenző tagok. „Az MHGT gyűjteményei” című napirendi pontot az elnök vezette be, felemlítve, hogy a Társaság könyvvállománya nem gyarapszik, mert tagjaink nem adományoznak könyveket. Újabb könyvek vásárlása mellett ismételt felhívást tartott szükségesnek, a könyvadományozás élénkítésére.

Az ellenzők azt vitatták, hogy felesleges a Társaság anyagi erejét könyvek beszerzésére fordítani, hiszen így csak olyan művekhez jutnánk hozzá, amelyek amúgy is elérhetők minden nagyobb közkönyvtárban; emellett csakis komolyabb induló állományra, pl. leginkább egy *szakkönyv-hagyatékre* lehetne alapozni egy igazán komoly gyűjteményt – mely annak magját képezhetné. További ellenvetésként hangzott el, hogy a Társaságnak nincs is hol tárolnia a könyveket; valamint hogy a könyv, mint információforrás, már elavult, kikopik a kutatói gyakorlatból (az internetes adatbázisok korában).

E sorok írója – a könyvtár-pártoló oldalt erősítvén – igyekezett más érvekkel ellentételezni a fentieket; rámutatva, hogy a Társaság könyvtárának elsősorban dokumentációs jellege lehetne; ugyanis mindenekelőtt saját kiadványainkat, a tevékenységünk (konferenciák, kirándulások) során létrehozott és beszerzett (valamint ajándékba kapott) sajtótermékeket kellene gyűjtenünk; tagjaink (és együttműködő partnereink) dedikált művei és kiadványai pedig e tudósok, műkedvelők, szervezetek Társaságunkhoz fűződő kapcsolatának, szakmai eredményeinek tárházát nyújthatnák az MHGT későbbi generációinak. Ezen, esetlegesnek tűnő, de a Társaság „eszmei ujjenyomatát” képező, dokumentarista szemléletű „emlékanyag-felhalmozás és -megőrzés” mellett, természetesen *törekedni kell legalább a történeti segédtudományi alampüvek*

1 16./2018.(01.25.) számú elnökségi határozat.

2 A pénztárnoki iratok egyelőre Verőcére, a hivatalba lépett új pénztárnok lakhelyére és irattárába kerültek.

3 Nagyrészt konferenciák és kirándulások alkalmával kapott kisnyomtatványokat (kiállításvezetők, meghívók, konferencia-programok).

4 36./2018.(11.29.) számú elnökségi határozat.

szisztematikus gyűjtésére, tehát egy alapvető kézikönyvtár összeállítására is. Ehhez saját költségvetésünkben állandó keretet kéne biztosítani, valamint pályázati forrásokat is bevonni.

Az elnök és pénztárnok egyaránt a székhelyen javasolta elhelyezni a könyvállományt; utóbbi pedig ismét sürgette (mint 2017 óta állandóan!) egy nagyobb könyvszekrény beszerzését.

Az elnökség véleménye továbbra is megoszlott, ám végül is nagy többséggel úgy határoztak, hogy *állandó jellegű felhívást intéznek az MHGT tagságához, a Társaság könyvtárának gyarapítása érdekében.*⁵

Fentiekből látható, hogy az MHGT könyvtárának (új)bolí létrehozása, úgyszólván a semmiből indult; emiatt pedig egy jelentős lélektani gáttal szembesültünk: vajon komolyan vehető-e a próbálkozás? Van-e értelme annak, amit elkezdünk?

Világossá vált ekkor, hogy a könyvtár ötlete azért nem nyújtott eddig kellő inspirációt, mert nincs is érdemi állománya; nincs mibe „gravitálnia” egy-egy adománynak, tiszteletpéldánynak. Nyilvánvaló volt, hogy erőnek-erejével kell a könyvtárat életre lehelni; egyfelől a Társaság pénztárát, másfelől a jó példa magával ragadó hatását igénybe véve. Évek során, lassanként jutottunk el odáig, Tagtársaink nemesszívű, egymást lelkesítő adományozásai és partnereink nagylelkűen biztosított tiszteletpéldányai révén, hogy kis könyvtárunk immár több száz kötetet számlál – amelyek értékét, a bennfoglalt tudás és az adományozók maradandó emlékü ügyeszeretete mellett, azok a dedikációk adják, amelyek révén, reményeink szerint, távoli korok MHGT-tagjai kerülhetnek majd személyes közelségbe, a ma élőkkel és munkálkodókkal – *ugyanazon lapokat forgatva s megérintve.*

Tudatosan akarjuk ennek lehetőségét megteremteni, felépíteni; mert ismerjük az ebben rejlő hatalmas erkölcsi erőt, inspirációt.

Hol a régi könyvtár?

A Társaság könyvtárának „újraalapítása”, mint (fentiek szerint 2018 óta egyre inkább fizikailag is megvalósuló) elvi célkitűzés; továbbá a Társaság múltjára vonatkozó különféle vizsgálódások is (melyek a 2023-as jubileumi évben felélénkültek), végeredményben arra a kérdésfeltevésre vezettek: létezett-e az MHGT-nek régebben könyvtára, s mi lett annak a sorsa?

Hasonlóképpen kérdezhetjük: „kit” illet az MHGT történeti (1883–1951 közötti működése során keletkezett) iratanyagának tulajdon- és rendelkezési joga?

Világos, hogy az MHGT, mint egykori s mostani *irat- és gyűjtemény-képző*, elemi célkitűzésének, létérdekének tekinthető, hogy ami a Társaság egykor létezett gyűjteményeiből még fellelhető, a Társaság számára visszaszerezzük; ami pedig elveszett, de nélkülözhetetlen, pótoljuk. Ez a szándék nyilvánult meg elnökünknek a 2023. november 3-i, rendkívüli közgyűlésre benyújtott határozati javaslatában; melyet a közgyűlés változtatás nélkül, egyhangúlag fogadott el.

„A Társaság Gyűjteményei, teljes egészükben és egyes tételeikben egyaránt, az MHGT kizárólagos és elidegeníthetetlen tulajdonát képezik. Ezért a gyűjteményeket és azok tételeit eladni, elajándékozni, selejtezni, megsemmisíteni, és semmi más módon elpusztítani, elherdálni, elidegeníteni nem szabad! Azok mindenkor a Társaság tulajdonai maradnak, és céljait szolgálják.

A Társaságnak mindenkor törekednie kell arra, hogy birtokába visszaszerezze mindazon gyűjteményi tárgyakat, értékeket, melyeket tőle mások elvettek és jogosulatlanul megszerztek, vagy pedig amelyekről a Társaság hanyagságból vagy kényszer hatása alatt mondott le. Az MHGT az ily módon elidegenített tárgyak feletti (tulajdonjogi) igényeiről sosem mond le, azokhoz fűződő jogait elévülhetetlennek tekinti.”

E nagy jelentőségű bevezető után (melyre egyfelől Társaságunk múltja, másrészt pedig más tudományos szervezetek gyűjteményeinek sorsa adott okot), az indítvány immár tételesen meghatározta a Társaság könyvtárának gyűjtőkörét is:

1. a nélkülözhetetlen történeti szakirodalom, és a történelem segédtudományainak alpművei (*elsősorban magyar, de idegen nyelven is; különös tekintettel a magyar nemzet történetére és a történelmi Magyarország területére*);
2. az MHGT saját kiadványai (*különösen a Turul folyóirat*);
3. az MHGT és tagjai működését dokumentáló kiadványok, dokumentumok (*pl. ajándékok, cserepéldányok, a Tagok saját műveinek és kiadványainak tiszteletpéldányai, a kirándulások és konferenciák alkalmával kapott kisnyomtatványok, stb.*).

A határozat részeként a közgyűlés is megerősítette az elnökség 2019. évi, tagjainkhoz szóló, állandó adományozási felhívását.⁶

Ez a (*jubileumi évünkben hozott!*) közgyűlési határozat, a kérlelhetetlenségig egyértelmű szövegezésével, hűen tükrözi azt a jelentős szemléletbeli változást (és részben anyagi gyarapodást is), ami 2019 és 2023 között végbement, a Társaság gyűjteményeit illetően. Nem kérdés többé: vissza akarjuk szerezni, ami egykor a miénk volt; ragaszkodunk a tulajdonjoghoz.

No de mit is akarunk visszaszerezni? Mivel rendelkezett az MHGT 1951-ben (vagy azt megelőzően)?

Íme: ismét egy lélektani gáthoz érkeztünk el. Hiszen szinte már-már önmagunk előtt válhatnak nevetségessé – hogyha kiderül, hogy nagy garral hangoztatott követeléseink – „a nagy semmire” vonatkoznak...

Amiként tehát a könyvtárra vonatkozó *újjáépítő-munkánknak* az volt gátja, hogy *anyagilag* a semmi, a nihil állapotából kényszerült kiindulni; *visszaszerző buzgalmunk* is azon szenved(ne) legelőbb hajótörést, hogy *de facto* „semmink sincs, amit visszavehetnénk”. (*Eltekintve a Társaság Levéltárától – mely azonban nem kitűzött tárgya jelen írásnak.*)

5 9./2019.(04.12.) számú elnökségi határozat.

6 Az idézett részleteket lásd a mondott közgyűlés jegyzőkönyvében, a kurrens elnöki iratok közt.

Az MHGT hajdanvolt könyvtárával kapcsolatban néhány tényt a Radvánszky Béláról szóló, 2023. október 9-i emlékbeszédemben említettem.⁷ A 19–20. századfordulón készült MHGT ex libris, valamint könyv- és folyóirat-ajándékozásról szóló levelek és híradások megerősítik, hogy az MHGT-nek kezdettől fogva volt valamiféle könyv- és folyóirat-gyűjteménye. Ugyanakkor a Társaság levéltárában⁸ a könyvtárra vonatkozó leltárat vagy egyéb, könyvvállomány léte, elhelyezésére utaló feljegyzést nem találtam. Ez három dolgot jelenthet: vagy elkerülte a figyelmemet, vagy nem is léteztek ilyen feljegyzések, vagy pedig valaki(k) nem adták le az idevágó iratokat a levéltárba (hanem „megtartották maguknak”).

Az MHGT könyvtár egykori létezését tehát egyértelmű adatok támogatták; azonban ezek töredékessége, valamint a könyv-nyilvántartás hiánya mellett, tagadhatatlanul leomló volt az is, hogy egyetlen könyv sem került elő a gyűjteményből.

A Krisztina Antikvárium árverése és annak Bottló Bélához köthető tételei

Nem sokkal az említett Radvánszky-emlékbeszéd (és a kapcsolódó adatgyűjtés) után értesültem a Krisztina Antikvárium 55. árveréséről, melynek tételei között egy különösen szép állapotú Turul-sorozat, valamint Bottló Bélának dedikált kiadványokat találtam. Nem haszontalan az utóbbiakról, valamint egykori birtokosukról is szót ejteni.

Bottló Béla (1905–1964) bölcsészdoktor, levéltáros, 1930–1933 között a Varsói Magyar Intézet könyvtárosaként, 1933-tól haláláig pedig az Országos Levéltárban dolgozott.⁹ Neve 1934-ben szerepelt először a Turul hasábjain, egy lengyel könyv ismertetőjeként,¹⁰ a következő években is több efféle írása jelent meg. 1937-ben az MHGT számvizsgáló bizottságának tagja lett,¹¹ amely tisztségben 1938-ban,¹² 1940-ben¹³ és 1941-ben¹⁴ is megerősítette őt a közgyűlés. 1942-ben igazgatóválasztmányi tag lett (a számvizsgáló bizottságban megüresült helyére pedig Fügedi Erik került).¹⁵ Miután Czobor Alfréd titkári mandátuma 1945-ben lejárt, ez évtől Bottló Béla lett a Társaság új titkára, és őt bízták meg a Turul szerkesztésével

7 Megjelent folyóiratunk 2024. évi 1. füzetében.

8 HU-MNL-OL-P 1483-I. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság iratai (1882–1951)]

9 Magyar Életrajzi Lexikon (online változat), „Bottló Béla” címszó: <https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.htm> (letöltés: 2024. jan. 27.)

10 *Bottló Béla*: Wyrostek, Ludwik: Ród Dragów-Sasów na Węgrzech i Rusi Halickiej. (Polskie Towarzystwo Heraldyczne, Kraków, 1932.) Turul 48. (1934) 37–38.

11 [Czobor Alfréd:] A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 51. (1937) 47.

12 [Czobor Alfréd:] A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 52. (1938) 43.

13 [Czobor Alfréd:] A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 54. (1940) 92.

14 [Czobor Alfréd:] A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 55. (1941) 89.

15 [Czobor Alfréd:] A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 56. (1942) 84.

is (az 1946–1950 közötti elnökségi ciklusra).¹⁶ A Társaság feloszlását kimondó 1951. február 27-i közgyűlésen¹⁷ mint titkár számolt be (a lemondott pénztárnok helyett) a Társaság vagyoni állásáról, valamint arról, hogy „megjelent a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönyének utolsó száma (...) a régi címe illet[ő]leg neve nélkül, mert a Népművelésügyi Minisztérium a folyóirat régi címén,¹⁸ amely Turul volt, a megjelenést nem engedélyezte.” A Társaság számlájáról, a Nemzeti Bank által tévedésből leemelt összeget¹⁹ (azon esetre, ha azt a Társaság visszakapná), ugyancsak Bottlónak rendelték kiutalni, „hosszú, több mint ötesztend[ei] titkári működése alatti készkiadásainak fedez[és]ére, mert legtöbbször saját költségére küldte el a Társaság postáját[,] villamosköltségre soha sem vett fel ez alatt az idő alatt.” A közgyűlés megállapította, hogy a Társaság egyedüli vagyonát folyóiratának raktári példányai jelentik, amelyeket az Országos Levéltárnak rendelték átadni, hogy „azokkal a Magyar Országos Levéltár a történelem segédtudományai körébe vágó munkákat vegyen könyvtára gyarapítására, illetőleg kiegészítésére.”²⁰

Megállapíthatjuk tehát, hogy Bottló Béla, titkárként és folyóirat-szerkesztőként, az MHGT egyik legfőbb reprezentánsa volt, a feloszlás előtti években.

A most vizsgált árverési katalógus „Családtörténet, genealógia, heraldika” témakörben tíz tételt tartalmazott, ezek közül nyolcban található egykori tulajdonosára utaló bejegyzés vagy bélyegző. E nyolc „jelölt” dokumentum közül négy Bottló Béláé volt (az ötödik, a nevezetes Turul-sorozat pedig, meglátásom szerint, szintén hozzá köthető).

E tíz tételt 2023. november 21-én tekintetem meg az antikváriumban.²¹ Az ekkor (valamint az aukció alkalmával) készített jegyzeteim (alább kurzíválva), továbbá az árverési katalógus alapján, az egyértelműen Bottlóhoz köthető négy tétel bibliográfiai adatai és állapotuk:

- № 128.: Bartal Aurél: A behézsi és ethrekarchai Bartal család. (Kertész Nyomda, Karcag, 1937.) *Aránylag jó állapotú, pár penészfolt. Dedikáció a címlapon: „dr. Bottló Béla Kedves segítő társamnak / Köszönettel / Bartal Aurél” Kikiáltási ára 10000, leütési ára 22000 forint.*
- № 132.: Marczell Ágoston: A Kisudvarnoki Marczell nemzetség fő okmányai. (Szalay Sándor Nyomdája, Bp., 1942.) *Szép állapotú. Dedikációja: „Nagyságos királyfiai Bottló Béla dr. allevéltárnok úrnak atyafiságos szeretettel*

16 Sz. n.: A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság. Turul 58/60. (1944/1946) 33.

17 A következő adatokat a közgyűlés jegyzőkönyvéből (és annak mellékleteiből) vettem: HU-MNL-OL-P 1483-I.-4.-277. (Az MHGT 1951. feb. 27-i közgyűlésének jegyzőkönyve.)

18 Az eredeti gépiratban elírva: „cémín”.

19 Hogy ez mennyi volt, a jegyzőkönyv (és mellékletei) ellentmondásos adataiból nem lehet pontosan kihámozni; 347,74 és 504,38 forint közé tehető.

20 Ez a közgyűlés „forgatókönyvéből” derül csak ki ilyen világosan; maga a jegyzőkönyv e tárgynál olyan zavaros, hogy a fent írt gondolatoknak csak szilánkjai olvashatók ki belőle!

21 Krisztina Antikvárium (1013. Bp., Roham utca 7.); BUDA-ANNO 1993. Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (székhely: 1013. Bp., Roham utca 7., cégjegyzékszám: 01-09-267626, adószám: 10880580-2-41, cégvezető: Földváry Antal).

és tisztelettel Bp. 1942. nov. a szerző.” Kikiáltási árán kelt el (12000 forintért).

- № 133.: Szerémi [= Odescalchi Artúr] – Erney József: Majtényiak és a Felvidék. Történelmi és genealogiai tanulmány. I. kötet. (Fritz Ármin Nyomdája, Bp., 1912.) Szép példány, kötött. Ceruzával a címlap jobb-felső sarkában: „Bottló úrnak T.” Kikiáltási árán kelt el (12000 forintért).
- № 134.: Reszegi Lajos: Románia cimere és a dákó román törekvések. (Adler József Nyomdája, Berettyóújfalú, 1934.)²² Dedikáció a címlapon: „Dr. Bottló Béla urnak / mély tisztelettel: / Bpest 1937 VI. 11 / Reszegi Lajos” Kikiáltási ára 16000, leütési ára 28000 forint.

Ezeket túlmenően még nyolc tétel található a katalógusban, Bottlóknak szóló dedikációval,²³ valamint még egy tétel, mely szerzője és témája miatt, feltételesen kapcsolható hozzá.²⁴ (Ezeket a tételeket személyesen nem vizsgáltam meg, nagyrészt nem is segédtudományi témájúak, ezért ismertetésüktől eltekintek.)

Nyilván az Országos Levéltár közelsége okozza, hogy ezen intézmény további munkatársai, így *tasnádi* Nagy Gyula (1849–1924), Csánki Dezső (1857–1933), Herczog József (1880–1941), Czobor Alfréd (1883–1959) és Sárközi Zoltán (1922–1997) tulajdonában volt (ill. nevükre dedikált) kötetek is előfordultak az aukción.²⁵

További észrevételek az MHGT Könyvtár ügyéhez

Mindebből annyit láthatunk, hogy ennek az árverésnek legalábbis 12 tétele Bottló Béla könyvtárából került ki, és mivel ezek túlnyomó része dedikált volt, feltehető, hogy Bottló könyvtárában is nagy számban voltak ilyen, ajánlással ellátott, valószínűleg ajándékként bekerült könyvek.²⁶ Ezen nincs okunk csodálkozni: Bottló levéltárosként és MHGT-tagként nyilván sok hivatásos történésszel és amatőr kutatóval állt kapcsolatban, akiknek szellemi termékeit ajándékba kaphatta (segítsége vagy barátsága okán).

Van azonban e jelenségnek egy olyan oldala is, amelyen már érdemes elgondolkoznunk – mert újabb érvet szolgáltat, az MHGT könyvtár mostani megalakítása mellett. Nem csak személyes kapcsolatokból adódóan kaphatott ugyanis Bottló Béla könyveket ajándékba – hanem mint az MHGT titkára és a Turul szerkesztője is. A Turulba szánt írásai kezdettől fogva

recenziók voltak elsősorban; miután pedig szerkesztő lett, bármely szakterületünkön működő szerző számára *ajánlatosnak tűnhetett* megtisztelni őt egy tiszteletpéldánnyal – ugyancsak recenzió reményében. Másként megfogalmazva: Bottló Béla magánkönyvtárának gyarapodásához az MHGT-ben betöltött tisztségei is hozzájárulhattak.

Vonatkoztassuk e *lehetséges* jelenséget a jelenkorra! Két tagtársamtól is hallottam, hogy a megelőző évtizedekben az MHGT különböző tisztségviselőinek, általuk írt/kiadott könyveket adtak át – melyeket nem személyes ajándéknak szántak, hanem az MHGT javára és használatára; valamint elő kívánták segíteni azt is, hogy a Turulban recenzió jelenjen meg e kiadványaikról. A várt eredmény azonban elmaradt: recenzió nemigen jelent meg róluk, a könyveket pedig átvevők személyes ajándéknak véelve, magánkönyvtárukban helyezték el – így azok az MHGT (sokkal később megalakult) könyvtárába nem kerülhettek be. Hogy ez nem pusztán szóbeszéd, hanem valóságos, állandó (és kezeletlenül hagyott) probléma lehetett, egy 2000. évi adat támogatja. Ez év november 30-án boldog emlékezetű tagtársunk – kinél kevés elkötelezettebb, lelkesebb tagja volt Társaságunknak! – *apagyi* Evva Margit tartott előadást, „Csoma József a heraldikus” címmel. Előadásának leiratában, annak lezáró részében olvasható, hogy „1999-ben a Kazinczy Társaság Sátoraljaújhelyben,²⁷ melynek tagja is vagyok, Széphalom című évkönyvében az általam írt emlékcikket megjelentette, melynek teljes kötetét most azzal adom át Nyulásziné dr. Straub Éva alelnökünknek, hogy őrizze meg azt a Heraldikai Társaság részére.”²⁸ Az ülést vezető alelnök nyilván átvette a kötetet – ám hogy azzal mi lett, homály fedi. Így járhatott akkoriban nem csak Evva Margit, hanem több más, jó szándékú adományozó is.

Úgy vélem, nem lehet ezen eljárásért kárhozzátunk e tisztségviselőket. Hiszen, ha jól meggondoljuk, *szervezett MHGT Könyvtár hiányában*, mi egyebet is tehettek volna, mint hogy *megőrizték maguknál* e könyveket? (Aztán – belátásuk szerint – vagy írtak recenziót a Turulba, vagy nem.)

Ami azonban hibájuk volt: hogy eszükbe sem jutott a könyvtár megalakításának lehetősége. (Vagy ha eszükbe jutott – *tenni* már nem akartak érte semmit! Vagyis: a „bölcsek kényelmével” álltak a kérdéshez.)

Hogy oldották meg e kérdést mások – más szervezetek? A MACSE, 2011. évi megalakulása óta, jelentős könyvtárat

22 A kötet szerzője, „Reszegi Lajos (1895–1964) levéltáros, családkutató, stb. regénybe illő élettörténetét” illetően az árverési katalógus Szálkai Tamás tagtársunk tanulmányát hivatkozva: *Szálkai Tamás: Nem életpályamodell: temetkezési vállalkozóból megbízott levéltárvezető – Reszegi Lajos „életei”*. Levéltári Szemle 68. (2018) 2. sz. 35–51.

23 № 59., 117., 206., 295., 333., 339., 410., 462.

24 № 31.: Bartal Aurél: Fadd monográfiája. (szerzői kiadás, Pécs, 1941.)

25 A tételszámok: Nagy: 56., Csánki: 358–359., Herczog: 416., Czobor: 505., Sárközi: 452.

26 Még ha ez logikailag némiképp megkérdőjelezhető is; hiszen ha csupán a dedikációk révén tudjuk kötni az árverési tételeket Bottlóhoz, úgy nyilván túlzottnak fogjuk találni a dedikált könyvek arányát e tételek között. Mégis feltehetjük, hogy Bottló Béla élete során számos dedikált könyvet kapott ajándékba.

27 Ez nem sajtóhiba, hanem tájnyelvi forma. Nem Sátoraljaújhelyre, hanem *Újhelbe*’ mentek vidékről a vásározóok, s ugyanígy emlegették az ott (*Újhelbe*) történt dolgokat is – Nagyapám, a vencesellői születésű id. Benke Bálint elmondása szerint is.

28 *Apagyi Evva Margit*: Megemlékezés Ragyolczi Csoma Józsefről. In: A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Füzetei 1. [Szerk. dr. Tellér Tivadarné.] Bp. 2004. 38. Hogy ez a közlemény az MHGT 2000. nov. 30-án, a budapesti Zászlómúzeumban (1085. Bp., József körút 68.) Nyulásziné dr. Straub Éva (akkori alelnök) elnöklété mellett megtartott felolvasóülésén, Evva Margittól elhangzott, „Csoma József a heraldikus” című előadásnak a leirata, az kiderül egyfelől a hivatkozott írás 33. oldalán szereplő megállapításból, miszerint Csoma „1900-ban, tehát éppen 100 évvel ezelőtt, az MTA levelező tagja lett” (miáltal az előadásnak a 2000. évben kellett elhangoznia); másfelől pedig az MHGT 2000./II. félévi programjából. Utóbbi megtalálható az MHGT levéltárában: HU-MNL-OL-P 1483-II.-12. (2000. évi palium) [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság iratai, Vegyes iratok (1997–2014)].

1. kép – Az MHGT Könyvtár egykori Turul-sorozatának gerincfotója (Földváry Antal szívességéből).

halmozott fel, minden különösebb megerőltetés nélkül, úgy szólván csakis adományokból – mely immár mintegy félezer kötetet számlál.²⁹ Ennek az eredménynek a kulcsa mindössze annyi volt, hogy *szellemileg nem zárkóztak el* a könyvtár létrehozásának lehetőségétől, és vállalták az ezzel járó (nem túl nagy) munkát és felelősséget. A Mormon Egyház magyarországi kutatóhelyének könyvtárát,³⁰ vagy a korábban nyilvános kutatóhelyként is funkcionáló „BB21” kiállítótermet is említhetjük.³¹ Utóbbi kifejezetten *online kutatóhelyként* működött, ahonnan az Arcanum fizetős adatbázisait lehetett használni – mégis volt ott könyvespolc, sőt a Tarsoly Kiadó családkutatóknak szánt könyveit árusították is. *A könyvek tehát mindenütt megtalálhatók, ahol családkutatás folyik.* Lehet ugyan azt mondani, azzal csúfolódni, hogy a nagy szakkönyvtárakhoz képest ezek a *kutatói könyvespolcok* „amatőrködések, fölöslegesek, nevetségesek” – szerintem azonban a legnagyobb hiba és nevetség, ha tudományos társaság létünkre(!), megfeledekzünk Comenius mondásáról: „Könyvek révén sokan lesznek tudóssá az iskolán kívül is, könyvek nélkül viszont senki sem lesz tudós, még az iskolában sem!”

Érdeemes a másik ellenérv mögé is bepillantánunk! Vagyis, hogy „értelmetlen volt könyvtárunkat a semmiből megalakítanunk, mert annak egy komoly hagyatékon (mint törzsgyűjteményen) kéne alapulnia.”

Könyvtárunk megalakulása óta több kutatói irat- és könyvhagyatéka átvétele szóba került; egyelőre csak lehetőség szintjén. Érdemi lépéseket, infrastruktúra híján, nem tehetünk. Élénken dolgozunk azonban azon, hogy az MHGT-nek legyen érdemben használható székhelye, a gyűjtemények

elhelyezésére! Most már, legalább távlatilag, mutatkozik esély arra, hogy *hagyatéka is bekerüljön egyszer* könyvtárunkba!

Mi volna azonban, ha még mindig nem volna könyvtárunk? Nyilván semmi sem sarkallna minket, a nem létező probléma, a nem létező könyvtár elhelyezésének megoldására. Ha ilyen helyzetben érne minket egy váratlan hagyatéka-felajánlás – ugyan mit tehetnénk? Vélem, bizonytalán megtalálnák egyesek az *udvarias frázisokat*, az ügy *elegáns elintézéséhez*...

Visszatérő monda az MHGT berkeiben, hogy Vajay Szabolcs eredetileg Társaságunknak szánta nagy értékű könyvtárát. Végül pénzügyi okok miatt nem így alakult a gyűjtemény sorsa. Lehet ezt *elszalasztott lehetőségnek* tartani; azonban ebből, és a fentiekből felsejlik, hogy ha tovább vártunk volna a *nagy értékű hagyatéka* (sült galambként való!) megérkezésére, hogy az „majdani könyvtárunk magja lehessen”, akkor nemcsak ideális önmagunkhoz képest, hanem az aránylag frissen alakult társszervezeteinkhez (pl. MACSE) képest is, utcahosszal volnánk lemaradva. – Istennek hála, elmondhatjuk, hogy könyvtárunk 2018-as megalakításával, *már csak fél utcahosszal vagyunk hátrébb attól, ahol (ezen a téren) lennünk kellene!*

Az MHGT Könyvtárának egykori Turul-sorozata

Az árverés 136. tétele a Turul 1–32. évfolyama, valamint Borovszky Samu (szerk.): *Név- és tárgymutató a Turul 1883–1892. évfolyamaihoz* (MHGT, Bp., 1893.) című kötete volt; tehát egy összesen 33 kötetből álló sorozat, mely a folyóirat 1883–1914. közötti összes füzetét, évenként bekötve tartalmazza. A sorozat egységes félbőr-kötéssel rendelkezik. A kötéshez használt bőr okkersárga lehetett valamikor, de mostanra helyenként sötétebb árnyalatot vett föl. A kötéstáblák nagyon tömör konzisztenciájú papírlémezről készültek; külső felületük nagy

29 Ez a könyvtár most az MNL Pest Vármegyei Levéltárában található (1097. Bp., Vágóhid utca 7.).

30 Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza családtörténeti kutatóhelye (1141. Bp., Tihany tér 1.).

31 Nemzeti Portrétár Alapítvány, „BB21” kiállítóhely (1114. Bp., Bartók Béla út 21.).

részét finom barna szövet borítja, amely nagyon megkopott (a rendszeres használat tanújeként). A könyvgerincek kialakítása, díszítése, egységes, öt borda³² által tagolt. E bordák fent öt (nagyjából egyforma magas), míg alul egy hatodik (az előbbieknél magasabb) szakaszra osztják a gerincet.

A gerincfeliratok és -díszítmények aranyozottak. A feliratok Times és Century jellegű betűkkel és számokkal vannak szedve. A gerincen lévő aranyozott minták és feliratok a következők:

- A legfelső gerinc-szakasz tetején, tehát a könyvfejnél, szögletes vonalakkal álló meander-minta (görögös „futókutya”) található, közvetlenül az alatt pedig kettős vonal.
- A második gerinc-szakaszban a „TURUL” felirat található.
- A harmadik szakasz üres.
- A negyedik szakaszban a kötet (= évfolyam) száma található, arab számjegyekkel és rendszerint ponttal a végén, pl. „25.”³³
- Az ötödik szakaszban a kötet évszáma van, arab számokkal és rendszerint ponttal a végén, pl. „1907.”³⁴
- A legelső, tehát legmagasabb gerinc-szakasz legalján, vagyis a könyvblábnál, a fentihez hasonló „görög meander” fölött egy vagy két vonaldísz, afölött pedig egy „fafúróra” emlékeztető csavart vonalból álló vonaldísz található.
- Mind az öt bordán, hasonló csavart vonaldísz van; valamint közvetlenül a bordák mellett a bőrt mesterségesen (valami fém prészerszámmal vagy bordafogóval) bemélyítették, ezzel imitálva a régi (valódi bordás) könyvkötési módszernél, a bordák lekötözésére szolgáló zsinetek okozta benyomódásokat.

(A kötéstáblákon egyáltalán nincs felirat.)

A sorozat gerincfotója az 1. képen látható, melyet a Krisztina Antikvárium tulajdonosa, Földváry Antal úr volt szíves a közléshez, nagy felbontásban rendelkezésemre bocsátani – amiért ezúton is köszönetet mondok!

A teljes sorozat kötése valószínűleg egyazon műhelyben készült; azonban a kötéstáblákon nem találtam cégjelzést (sem belül, sem kívül). A gerincen lévő feliratok betűtípusaiból, és különösen a bordák és könyvbláb díszítéseként feltűnő spirális vonalak alakjából (helyesebben ennek egyezéseiből ill. eltéréseiből), arra lehet következtetni, hogy a sorozatot nem egyszerre köttették. Jelesül, az 1–15. köteten (1883–1897), valamint a Névmutatón [mely a 10. (1892.) és 11. (1893.) kötet között foglal helyet], a betűk Times jellegűek, a csavarvonal-dísz pedig aránylag sűrű és széles, mint valami fűrészfogás.

A 16. kötettől (1898.) a csavardíszek hirtelen megváltoznak: keskenyebb és csavart szalagra emlékeztetőbbé válnak.

³² Szerkezeti értelemben inkább álbordák lehetnek.

³³ A 9., 11., 12., 13., 14., 16., 18., 20., 21., 26., 31. és 32. köteteknél a szám utáni pont hiányzik. A mutató-kötetnél viszont ez a gerinc-szakasz teljesen üres (azaz felirat nélküli).

³⁴ Az 1891., 1893., 1894., 1895., 1898., 1901., 1902., 1903., 1908., 1913. és 1914. évi kötetek évszáma utáni pont hiányzik. Az 1903-as évszám teljesen egyedi, szecessziós jellegű számjegyekkel rendelkezik. A mutató-kötetnél ezen a gerinc-szakaszon a „Név- és tárgymutató 1883–1914” felirat szerepel.

A cím szedése ettől az évről Century-jellegű betűtípusra vált; ami a következő (1899.) évtől az évszámok számjegyeinél is megfigyelhető. Az 1905–1912. évi kötetek, már teljesen egységesen, a 20. századelőnek ezt a Century betűtípusát mutatják. Végül, az 1913–1914. évi két köteten még modernebb, szecessziós jellegű betűk és számjegyek láthatók.

A fenti eltérésekből valószínűnek tűnik, hogy a sorozat első, nagyjából 1883–1890. közötti részét, egyszerre köttették be. Ezt követően, egészen az 1897. évfolyamig, ugyanígy folytatták a kötetést, de talán már több részletben. Ezt tekinthetjük az első „kötetési korszaknak”.

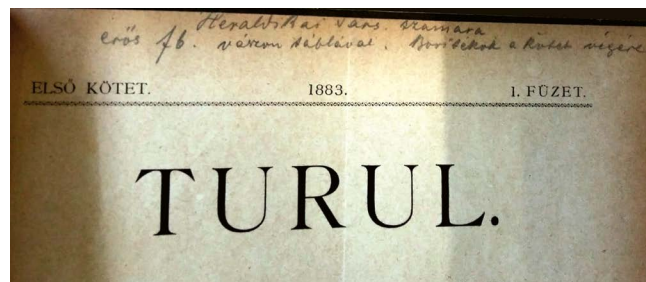
Az 1898-as évtől megjelenő újfajta csavarvonal, valamint fokozatosan általánossá váló Century betűtípus-váltás, egy második „kötetési korszakot” határoz meg, az 1898–1912. évfolyamok között. Valószínűnek tűnik, hogy ebben az időben, egy-két évente bekötették az újabb évfolyamokat.

Az 1913–1914. évfolyam szecessziós tipográfiája markánsan elüt az előbbiektől, így egy harmadik „kötetési korszaknak” felel meg.

Az árverési katalógus szerint a sorozat tartalmilag teljesen tekinthető („kollacionált”); az egyedüli hiánya a 20. évfolyam (1902-es év) címlapja és tartalomjegyzéke, valamint 1. táblája („A Bethleni és Zbugyai család címere 1431-ből”, az 1902. évi 1. füzet 36. és 37. oldala közül).

Személyes szemlémet az motiválta, hogy szerettem volna a sorozat állapotáról meggyőződni, és annak megfelelőesége esetén, a sorozatot az MHGT könyvtára részére megszerezni. Sajnos ugyanis még mindig számos régebbi MHGT kiadvány hiányzik könyvtárunkból – amely hiány, érthető okból, mielőbbi pótlást kívánna. Sajnos az illető művek, régiségük folytán, ritkán lelhetőek fel elfogadható állapotban; ezért is kívánatos lett volna jelen árverésre bocsátott sorozatot könyvtárunk számára megszerezni!

Sajnos idő hiányában nem volt alkalmam a teljes sorozatot végignézni, ezért szűrőpróbaszerűen, néhány kötetet néztem csak meg; köztük a legelső, 1883. évfolyamot. Ezt kinyitva, megdöbbentő felfedezést tettem. Az 1883. évfolyam címlapjának tetején, a következő, ceruzával írt sorokra lettem figyelmes (2. kép):

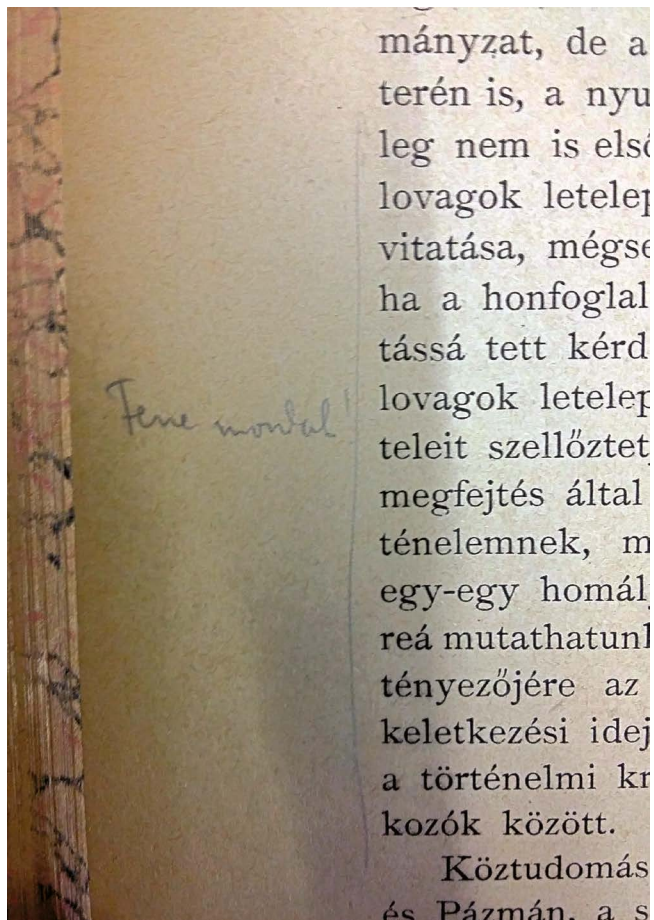

2. kép – Az 1883. évi kötet címlapján lévő kötetési bejegyzés.

„Heraldikai Társ. számára
erős fb. vászon táblával. Borítékok a kötet végére”³⁵

³⁵ Az első sornál a magasabb betűk teteje és a hosszú ékezetek hiányoznak, mivel azokat a kötéskor (az oldal tetejével együtt) levágták.

E feliratnak nemcsak tartalma, de külalakja is nagyon megdöbbentett, mert *alapítónk, br. Radvánszky Béla kézírását véltem benne felfedezni.* (Ez annál meglepőbb felfedezés volt, mert, mint említettem, pár héttel korábban fejeztem be a Radvánszky-emlékbeszéd előmunkálatait, amelynek során Miskolcon és Sajóközán rengeteg Radvánszkytól származó kéziratot láttam.)

3. kép – Az 1883. évi 70. oldalon lévő „Fene mondat!” széljegyzet. (Baloldalt látható, hogy a metszés márványozott.)

Ugyanezen kötet tartalomjegyzékében, Fejérvapatak László: A Chapy-czímer és a Sárkány-rend című közleményét valaki ceruza-aláhúzással jelölte meg. A 70. oldalon pedig, Majláth Béla: A Hunt-Pázmánok című értekezésének egyik mondata mellé, függőleges vonallal megjelölve azt, a „Fene mondat!” megjegyzést írta (3. kép).³⁶ Ezekén kívül más bejegyzés az 1883. évfolyamban nincs.

³⁶ A megjelölt mondat: „S ha történetileg nem is elsőrendű kérdés a beköltözött idegen lovagok letelepedése eseményeinek tüzetes megvitatása, mégsem lehet az teljesen érdeknélküli, ha a honfoglalás vagy honalapítás idejének vitássá tett kérdése mellett, a bevándorolt idegen lovagok letelepedésének nem kevésbé vitás tételeit szellőztetjük oly eseteknél, hol a lehető megfajtás által némi szolgálatot tehetünk a történelemnek, midőn is az Árpád-kori századok egy-egy homályos pontját világíthatjuk meg, s reá mutathatunk társadalmi művelődésünk némely tényezőjére az akkori szá-

Ami az utóbbi kétszavas bejegyzést, valamint aláhúzásokat illeti, aligha dönthető el, ki(k)től származtak. A címlapi bejegyzésről az antikváriusnak (Földváry Antal) az volt a határozott véleménye, hogy az csak két embertől származhat: vagy attól, aki leadta a füzeteket köttetni, vagy magától a könyvkötőtől.

Nekem már e személyes megtekintés alkalmával is az volt a véleményem, hogy a címlap bejegyzése a megtévesztésig hasonlít Radvánszky írására; ezért engedélyt kértem (és kaptam) arra, hogy az 1883-as évfolyamban felfedezett, fent írt bejegyzéseket lefényképezhessem. A (sajnos, nem túl jó) felvételek újbóli (tüzetes) vizsgálata alapján erősödött vélelmem, hogy a bejegyzés Radvánszkytól való; amely megállapítást a betűk (különösen pedig a nagy H és B) megformálására, valamint az egész írás ductus-ára alapozok (4. kép).³⁷ Radvánszky „ce-

4. kép – A H és B betű, valamint a ductus összevetése Radvánszky egyéb ceruza-irataival.

ruzás” és „tollas” kézírása bizonyos mértékig eltérő volt (mint minden emberé!), de mindkettő jellegzetes, jól felismerhető. Természetesen, mivel az adott írástípus más kéznek is sajátja lehetett; valamint mivel a bejegyzés írója nem nevezte meg magát, *teljes bizonyosságú megállapítást* nem tehetünk – így csupán *határozott véleményt* fogalmaztunk meg.

zadokból, melyeknek keletkezési idejét az írók vita tárgyává tették, de a történelmi kritika még nem döntött a vitatkozók között.”

³⁷ A 4. képen jól látható, hogy Radvánszky „ceruzás” kézírása elég heterogén volt, attól függően, hogy mennyire kapkodott, illetve milyen célra írta az adott feljegyzést. Egyazon betűk/szavak betűmérete, valamint a betűk megformálása, teljesen eltérő lehet. Úgy tűnik, hogy a könyvkötő számára írt bejegyzése kifejezetten szép, olvasható – ami logikus, hiszen idegen ember számára szólt. A 4. képen elhelyezett (szürkeárnyaltos) írásminták forrásai: „Homon. Drugeth III. Ferenc” és [Nádasdy I.] „Tamás” [nádor] = Hermann Ottó Múzeum (Miskolc) (a továbbiakban: HOM) – Helytörténeti Gyűjtemény – 98.1.209.4. [Radvánszky családfával kapcsolatos feljegyzések, 63. (Perényi-család) és 64. tábla (Nádasdy-család)]; „Bárczay” = HOM – Helytörténeti Gyűjtemény – 98.1.213.1–186. [Radvánszky Béla történelmi jegyzetei, Régi magyar családok, Bárczay-család]; „felhozni tavaszi ruhákat / Boksa genus... / Bekötött...” és „Megjelenik a Herald. és Geneal. Társaság...” = HOM – Helytörténeti Gyűjtemény – 98.1.237.1–9. [Radvánszky Béla: Néhány szó olvasóinkhoz]; „Turul” = Evangélikus Országos Levéltár (a továbbiakban: EOL) – VIII – 086. (7/2. doboz, „A magyar nemzetségek történetéhez”, Turul-nemzettség) [EOL, Irathagyatékok, Radvánszky Béla báró, történész hagyatéka]; „Levéltári kutatásaim közben...” = EOL – VIII – 086. (6. doboz, „Tanulmányok, cikkek, beszédek”); „Magyar Herold” valamint az aláhúzott „Herold” szócseke = HU-MNL-OL-P 568-B-9-f (fol. 45. recto, fol. 108. recto) [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Radvánszky Béla iratai, Genealógiai és Heraldikai Társasággal kapcsolatos iratok].

A fentiekből világos, hogy az árverezett Turul-sorozat, az MHGT részére készült. **Ezek hát az első példányok, amelyek az MHGT hajdanvolt könyvtárából, fizikai valójukban is előkerültek!** A kötések kopottsága, a gerincek (részint fogdosásból, részint porlerakódásból adódó) koszolódása, besötétedése, intenzív használatra utal. A fent azonosítani vélt kötetési korszakok alapján, főbb vonalaiban a következőképpen rekonstruálható a sorozat létrejötte.

Valamikor 1890 körül „észbe kapott” az MHGT vezetése, hogy „kötetni kéne” a (valahol már addigra füzeteként felgyűlt) Turult. Ennek a *napi használat megkönnyítése* mellett bizonyos *reprezentatív célja* is lehetett. *Valaki* (valószínűleg az *eleve bibliofil* br. Radvánszky Béla) tehát intézkedett a felgyűlt (1883–1890 közötti?) évfolyamok egyszerre történő be-kötetéséről.

Ezután, 1891–1912 között, pár éves időközökkel, rendszeresen bekötették az újabb évfolyamokat, valószínűleg ugyanabban a műhelyben. (Észerint az 1898-tól megjelenő díszítmény- és tipográfiai eltérések, nem a műhely-váltást, hanem a közízlés, valamint a műhely-felszerelés változásait jelezhetik csupán.) Hipotézisem szerint így 1913-ban készülhetett el az utolsó, 1912-es „békebeli” kötet.

Ekkor úgy vélhették, hogy az 1913–1914. évfolyamokat, *a szokott módon, egy-két év múlva*, tehát pl. 1915-ben fogják majd bekötni. Közbeszólt azonban a történelem. Így – meglátásom szerint – ezt a két kötetet csupán évekkel később, valamikor 1920–1921 körül köthették be; valószínűleg változatlan műhelyben, viszont már modernista-szecessziós tipográfiával. *Nagy kérdés, hogy ezután valaha folytatták-e a kötetést, tehát e reprezentatív sorozatot!? Ha igen – hol a többi kötet? Ha nem – az már önmagában láttelel, Társaságunknak (és hazánkunk) egy szomorú korszakáról!* (Mindenesetre akár jelképet is láthattunk abban, hogy ez a sorozat 1914-gyel ér véget!)³⁸

A „próba kedvéért” átnézett kötetekben nem láttam sem tulajdonbélyegzőt, sem ex librist, sem további bejegyzést, mely a sorozat MHGT-hez tartozandóságát jelezte volna. Azonban provenienciája, az egységes kötés, valamint a kezdő-kötet fent mondott bejegyzése szerint, egyértelmű.

Figyelembe véve az MHGT „utolsó időinek” személyi vonatkozásait, *felvethető*, hogy 1951-ben Bottló Béla nemcsak a Turul megmaradt raktári állományát helyezte el az Országos Levéltár könyvtárában (ahol a mai napig található!), hanem *esetleg az MHGT könyvtárát és levéltárát* is elhelyezte – *egyelőre saját magánál*.³⁹ Azután ez a helyzet véglegessé válhatott (különösen a könyvtárt illetően).

38 Az itt vázolt hipotéziseket, a későbbiekben az MHGT gazdasági iratai, valamint egyéb egykorú okmányai segítségével, tovább szándékozom vizsgálni!

39 Ami egyet jelent azzal, hogy „nem egészen volt igaz” az 1951. febr. 27-i közgyűlés jegyzőkönyvének azon kitétele, mintha az MHGT egyedüli vagyonát a Turul folyóirat raktári példányai képezték volna. Hanem a könyvek és iratok, az (amúgy sem kötetett) folyóirat-példányoktól különálló, *további vagyontárgyakként* foghatók fel. Meglehet, hogy ezeket azért nem említették a jegyzőkönyvben, hogy ne hívják fel rájuk a hatóságok figyelmét. (Valószínű volt ugyanis, hogy a feloszlásról szóló jegyzőkönyvet később, különféle hivatali/hatósági eljárásokban be kell majd mutatniuk; már csak a benne foglalt vagyoni intézkedések, így pl. a Nemzeti Banknál vitatott összeg Bottlóknak való kiutalása miatt is.)

Az iménti felvetéssel teljes összhangban állnak a Társaság levéltárára vonatkozó, következő tények. Bottló Béla 1964. december 24-én hunyt el Budapesten.⁴⁰ Az MHGT iratai közül az ún. „Alapítványi Könyv”⁴¹ már korábban (322/1957. OL számon) átkerült az (akkor még a Nemzeti Múzeumban elhelyezett) Országos Széchényi Könyvtárból az Országos Levéltárba. Ez azonban levéltárunknak egyetlen, elenyésző terjedelmű tétele volt. A Társaság levéltárának *úgyyszólván egésze* így csak 1643/1964. OL számon, magától Bottló Bélától került az Országos Levéltárba – nem sokkal halála előtt.⁴²

Amiként tehát az MHGT (az „Alapítványi Könyv” híján) összes irata, Bottló Béla személyes őrzetében lehetett, egészen haláláig, ugyanez az MHGT könyveivel is megtörténhetett.

Valószínűnek látszik, hogy a 12 neki dedikált könyv mellett, az MHGT ezen Turul-sorozata is Bottló Béla hagyatékából jutott a 2023-as árverésre.

Hová került a sorozat?

A megtekintés alkalmával – a fentiekből érthető módon – azonnal jeleztem Földváry úrnak, hogy a könyveket az MHGT könyvtára számára meg kívánom vásárolni. A „pénztárnok” titulus szemlélatomást kedvező hatást keltett üzletfelemlnél; tréfásan utalt a Társaság által erre szánható jelentős összegre – amire kénytelen voltam szabadkozni, mondván, hogy a Társaságnak nincs kerete a 200 000 forintos kikiáltási árú sorozat megvételére; így azt saját zsebből szándékozom megvenni, könyvtárunk számára. – Ennyiben maradtunk.

2023. november 25-én, délelőtt 10 órakor kezdődött az aukció, a Márai Sándor Művelődési Ház Dísztermében (1013. Bp., Krisztina tér 1.). Ezen kezdettől jelen voltam. Csakis a

40 A fent hivatkozott Magyar Életrajzi Lexikon (online változat, „Bottló Béla” címszó) tévesen teszi 1964. jan. 18-ára (vagyis pontosan 59. születésnapjára) Bottló Béla halálát. „Hivatalos” nekrológja szerint 1964 decemberében halt meg: *Sashegyi Oszkár*: Bottló Béla 1905–1964. Levéltári Közlemények 36. (1965) 191. A haláleset pontos dátuma kiderül az OSZK gyűjteményében lévő gyászjelentésből: <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/357232> (Hozzáférés: 2024. jan. 27.) A Bp. I. kerületi polgári halotti anyakönyv vonatkozó (1964/185. folyószámú) bejegyzése megtekinthető a FamilySearch adatbázisban: <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33HT-DBT7-KNY?cc=1452460> (Hozzáférés: 2024. jan. 27.) Eszerint Bottló elhunytakor Bp. I. ker., Ostrom utca 16. szám alatt lakott. [Meglátásom szerint a Levéltári Közlemények nekrológiájából szándékosan maradt ki a halálozás (decemberen belüli) napja. Nyilván nem keltett volna kedvező hatást, hogy a szívbeteg Bottló Béla, 1964 szentestéjén, egy levéltárban *végigdolgozott nap után* halt meg családja körében. Ehelyett csupán ennyi szerepel: „Munkában eltöltött nap után, este, otthonában, íróasztala mellett érte utól a halál.” – Ezzel a megfogalmazással bizonyára még Sztahanov elvtárs is elégedett lett volna!]

41 Mai jelzete: HU-MNL-OL-P 1483-I.-11. (A Társaság alapítványainak könyve, számadások.)

42 Saját, 2019. máj. 25-én kelt kutatási feljegyzésem, a HU-MNL-OL-P 1483 törzsszámú fondnak (Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság) az MNL OL akkori ScopeArchív rendszeréből kimásolt leírása alapján. [Az Internet URL-t akkor nem jegyeztem fel, ma pedig a ScopeArchív már nem elérhető; az eLevéltár oldalon lévő fondleírásból pedig a közölt adatok (ti. az ügyiratszám és Bottló neve) hiányoznak; lásd: <https://www.elevertar.hu/digitalis-tartalom?source=mnlscope&ref=mnlscope:3831> (Hozzáférés: 2024. jan. 27.)]

Turul-sorozatra licitáltam, melyre jelentős érdeklődés mutatkozott. Végül is párharc alakult ki köztem és egy telefonos licitáló közt. 800 000 forintig tartottam a licitet. Ez volt minden mozgósítható pénzvagyonom – többnek nem voltam ura. Végül ezt is felüllicitálta az ismeretlen, így a sorozat leütési ára 850 000 forint lett; ami a 20%-os árverési jutalék figyelembevételével, 1 020 000 forintos bruttó vételárnak felel meg.

11:18-kor otthagytam az aukciót; elhözvén (mintegy „veszett fejsze nyeleként”) egy nyomtatott árverési katalógust, melyet *természetesen* az MHGT könyvtárában helyeztem el.

A sorozat további sorsáról adataim nincsenek.

Tényszerű konklúzió

A fentiekből két összegző megállapítást szűrhetünk le:

1. Immár tudjuk, hogy ez a Turul-sorozat létezik; méltó helye az MHGT könyvtárában volna.
2. Hogy e kötetek a budai vár körzetében kerültek elő, arra mutat, hogy az MHGT könyvtárának és iratainak töredékei ma is, a Bottló-hagyaték részeként, Budán (az I. kerületben?), magánkézben lehetnek.

Ezért felhívjuk mindazon Kedves Olvasóinkat, akik tudnak a Bottló-hagyaték (illetve a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságot illető, magánkézbe került könyvek és iratok) hollétéről, legyenek kedvesek ezt velünk tudatni, a következő elérhetőségeken!

Benke Tamás (MHGT, pénztárnok)

Levelezési cím: H-2621. Verőce, Dévai utca 8.

E-mail cím: penztarnok.mhgt@gmail.com

Eszmei lezárás

A fent leírt eseménysor, és a Turul-sorozat visszaszerzésének *látszólagos kudarca* rávilágít arra, hogy erélyesebben kell Társaságunk múltjának emlékeit, értékeit felkutatnunk; s ehhez

mérten, a jelenben felhalmozott gyűjtemények sorsát is biztosítanunk!

Eleinte vereségként éltem meg a sorozat „elvesztését”. Láttam benne szeretett alapítónk, Radvánszky Béla keze nyomát, sorait. Ő Társaságunk részére köttette be, *nekünk szánta* e nagybecsű Turul-példányokat. Mit szólna a történetekhez?... – Nem tudtam megvalósítani akaratát, holott mindent megtettem. *Én megtettem kötelességemet, melyet az MHGT tisztviselőjeként, erkölcsileg kikerülhetetlennek tartottam: a példabeszéd-béli⁴³ özvegyasszony két filléréhez hasonlóan minden pénzt, amim csak volt, erre szántam. Nem értem célt.*

Azóta sokat gondolkoztam az eseten. Vajon véletlenül történt, hogy épp 2023-ban, Társaságunk 140. jubileuma évében, éppen pár héttel azután került elélem ez a sorozat, hogy *először* volt alkalmam tüzetesen tanulmányozni alapítónk hagyatékát – és így volt esélyem felismerni nemcsak a sorozat eredetét, de az áldott kéznek nyomát is, amely annak létalapját megvetette? – Hiszen történhetett volna úgy is, hogy megsemmisül vagy tovább lappang a sorozat – vagy épp úgy cserél gazdát, hogy soha nem is tudjuk meg, hogy egykor az MHGT tulajdona volt. Hiszen az árverési katalógusban sem volt, egy szó sem, az ominózus bejegyzésről.

A felületes szemlélő azt mondhatná: végleg kisiklott kezünk közül a sorozat; „arra már keresztet vethetünk”. Akármi is volt Radvánszky szándéka, akármit is írt az első kötetbe – mit ér ma már az ő akarata és kézvonása? Az ő akarata immár semmi, keze már rég porlad, semmit sem tehet – és a pénz parancsol most... – Én azonban nem hiszem ezt! Abban hiszek, hogy nem szállt el abból a kézből még minden akarat; nem halt még ki az emberi jóakarat sem, és megvannak még *nem ismert úttjai* Isten akaratának is.

TANDEM BONA CAUSA TRIUMPHAT!